

УДК 342.9

Сиймовський Р. М., старший слідчий слідчого управління ГУМВС України у Львівській області

Підрозділи ДСБЕЗ як суб'єкти послідовної взаємодії у профілактиці адміністративних правопорушень

У статті на підставі аналізу вітчизняного законодавства здійснюється характеристика взаємодії підрозділів Державної служби боротьби з економічною злочинністю з судами у профілактиці адміністративних правопорушень. Запропоновано таку взаємодію за змістовними ознаками вважати послідовною. Проаналізовано окремі справи про адміністративні правопорушення, протоколи в яких склали працівники Державної служби боротьби з економічною злочинністю, а розглядали суди.

Ключові слова: профілактика, адміністративне правопорушення, взаємодія, Державна служба боротьби з економічною злочинністю, суд.

В статье на основании анализа отечественного законодательства осуществляется характеристика взаимодействия подразделений Государственной службы борьбы с экономической преступностью с судами в профилактике административных правонарушений. Предложено такое взаимодействие по содержательным признакам считать последовательным. Проанализированы отдельные дела об административных правонарушениях, протоколы в которых составляли работники Государственной службы борьбы с экономической преступностью, а рассматривали суды.

Ключевые слова: профилактика, административное правонарушение, взаимодействие, Государственная служба борьбы с экономической преступностью, суд.

The article is based on an analysis of national legislation carried characterization interoperability of the State Service for Combating Economic Crimes of the courts in preventing misdemeanors. An interaction for a meaningful features considered consistent. Analysis of individual cases on administrative offenses protocols which were employees of the State Service for Combating Economic Crime and courts considered.

Keywords: prevention, regulatory offense, the interaction, the State Service for Combating Economic Crime and court.

Постановка проблеми. Необхідність реформування системи правоохоронних органів останнім часом набуває усе більшої актуальності. Серед основних причин таких процесів є недостатня ефективність роботи правоохоронних структур у сфері економіки, що значно знижує результативність боротьби з фінансово-економічними правопорушеннями. Діяльність підрозділів Державної служби боротьби з економічною злочинністю (далі – ДСБЕЗ) характеризується певними здобутками щодо виявлення та розкриття кримінальних правопорушень економічної спрямованості. Однак важливим є не лише розкриття уже вчинених злочинів, але й діяльність щодо усунення причин та умов як кримінальних, так й адміністративних правопорушень, недопущення деліктних проявів з боку учасників економічних відносин.

Ефективність профілактичної діяльності підрозділів ДСБЕЗ у багатьох випадках залежить від належного рівня взаємодії з іншими суб'єктами системи попередження правопорушень. Найбільш інтенсивно у межах адміністративно-процесуальних відносин підрозділи ДСБЕЗ взаємодіють з судами. Тому актуальним є дослідження особливостей взаємодії саме цих суб'єктів у профілактиці адміністративних правопорушень.

Аналіз досліджень даної проблеми. Окремі питання діяльності судових та правоохоронних органів щодо профілактики адміністративних правопорушень, у тому числі й взаємодії підрозділів ДСБЕЗ з судами були предметом досліджень В.Т.

Білоуса, А. М. Куліша, О. М. Музичука, Д.П. Калаянова, Ю.С. Назара, О.І. Остапенка, Ю.І. Пивовара, В.В. Писаренка та інших науковців. Водночас, окремі аспекти порушеної проблеми, зокрема щодо змісту послідовної взаємодії підрозділів ДСБЕЗ і суду, залишаються не до кінця розглянутими та потребують додаткового дослідження.

Метою даної статті є дослідження правового статусу підрозділів ДСБЕЗ як суб'єктів послідовної взаємодії у профілактиці адміністративних правопорушень, а також на підставі аналізу судової практики виявлення окремих недоліків взаємодії таких підрозділів з судами.

Виклад основного матеріалу. Підрозділи ДСБЕЗ як складова частини кримінальної міліції у своїй діяльності керуються Законом України «Про міліцію», який одним із завдань працівників цього органу державної виконавчої влади визначає виявлення причин й умов, що сприяють вчиненню правопорушень. Підзаконний нормативно-правовий акт, який безпосередньо регулює діяльність підрозділів ДСБЕЗ — наказ МВС України від 3 вересня 2012 року № 769 «Про організацію діяльності підрозділів державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України» [1], на жаль, не містить поняття «попередження адміністративних правопорушень підрозділами ДСБЕЗ». Однак системний аналіз положень цього наказу дозволяє стверджувати, що окремі механізми діяльності ДСБЕЗ у сфері профілактики адміністративних правопорушень закріплені на підзаконному нормативно-правовому рівні. Зокрема, у п. 3.16 Положення про управління (відділ) державної служби боротьби з економічною злочинністю головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті [1] (далі — У(В)ДСБЕЗ ГУМВС, УМВС) однією з функцій цих підрозділів визнається участь у проведенні заходів з попередження та викриття порушень у сфері інтелектуальної власності. Очевидно, що мова йде як про кримінальні, так й адміністративні правопорушення.

Відповідно до п. 2.2, 3.1, 3.7, 3.11 цього ж Положення У(В)ДСБЕЗ ГУМВС, УМВС виконують завдання щодо безпосереднього вжиття організаційних і практичних заходів щодо попередження та викриття злочинів у сфері економіки, у тому числі на визначених пріоритетних напрямках роботи служби, та тих, що суттєво впливають на криміногенну, соціально-економічну ситуацію в регіоні, забезпечення відшкодування завданих злочинами матеріальних збитків, усунення причин і умов, що сприяють учиненню злочинів, а також реалізують функції: вивчення, аналіз та оцінка оперативної обстановки з попередження та викриття кримінальних правопорушень у сфері економіки на території; аналіз та вивчення криміногенних процесів та чинників, що їх обумовлюють, і розроблення на цій основі пропозицій керівництву ГУМВС, УМВС; вжиття оперативно-розшукових заходів з попередження, припинення та викриття злочинів у сфері економіки, посилення протидії зловживанням посадових осіб органів державної влади та управління, у сфері земельних відносин і використання державного майна, запобігання незаконному використанню надр та інших природних ресурсів, легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Виконуючи такі завдання та функції, підрозділи ДСБЕЗ одночасно впливають на умови та причини і кримінальних, і адміністративних деліктів, що є однією з підстав визнання таких підрозділів активним учасником профілактики адміністративних правопорушень.

Діяльність підрозділів ДСБЕЗ у сфері попередження адміністративної деліктності характеризується необхідністю взаємодіяти з іншими суб'єктами профілактики. У працях представників окремих галузей процесуального права взаємодія розглядається як

взаємна поведінка суб'єктів [2, с. 69], що виникає внаслідок дії однієї особи і викликає обов'язок іншого суб'єкта здійснювати певні вчинки. Зазначений підхід зумовлює виокремлення таких ознак процесуальної взаємодії як стадійність та послідовність. Значимість цих ознак дозволяє розглядати їх, як одні з основних ознак всього юридичного процесу. А щодо управлінського поняття взаємодії, на думку Ю.С. Назара зазначені ознаки дозволяють вести мову про послідовну взаємодію [3, с. 86].

На наявність послідовної взаємодії суб'єктів у профілактиці адміністративних проступків було звернено увагу у сучасних дослідженнях науковців. Так, О.І. Остапенко до основних форм зв'язку і взаємодії органів внутрішніх справ із іншими суб'єктами профілактики адміністративних правопорушень відносить форми взаємозв'язку адміністративно-процесуального характеру [4, с. 49], Д.П. Калянов, розглядаючи діяльність суду та ОВС щодо профілактики адміністративних правопорушень, вказує, що «існує область профілактики, де їх інтереси і можливості тісно переплітаються, при чому кожен з них виконує певну частину профілактичної роботи, і лише їх сукупність може призвести до оптимального кінцевого результату» [5, с. 158].

Послідовна взаємодія підрозділів ДСБЕЗ з судами у профілактиці адміністративних деліктів здійснюється, передусім, під час провадження у справах про адміністративні правопорушення. Серед завдань такого провадження на рівні законодавчих норм (ст. 245, ст. 6 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) виокремлено завдання органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, трудових колективів розробляти і здійснювати заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням. Також у КУпАП вказано на основну процесуальну форму здійснення зазначених заходів органами адміністративної юрисдикції. Згідно зі ст. 282 КУпАП, орган (посадова особа), який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Направленню зазначеної пропозиції передують процес виявлення причин та умов конкретного адміністративного правопорушення. Робота щодо виявлення причин та умов адміністративного делікту проводиться не лише на стадії розгляду справи та її вирішення і не лише органом, що приймає постанову по справі та вносить пропозицію про усунення причин і умов. Ця робота проводиться і на інших стадіях провадження, й іншими суб'єктами (у випадках, коли порушення справи та адміністративне розслідування здійснює один орган, а розгляд справи – інший). Очевидно, результати такої роботи необхідні для внесення пропозицій щодо усунення причин та умов адміністративного правопорушення. Процесуальні зв'язки щодо передачі зазначеної інформації охоплюються відносинами послідовної взаємодії у профілактиці адміністративних правопорушень [3, с. 90].

У нормах КУпАП визначено випадки, коли протоколи про адміністративне правопорушення, вчинене у сфері економіки складають співробітники органів внутрішніх справ, а розглядають справу суди. Зокрема, у межах повноважень, наданих п.1 ч.2 ст. 255 КУпАП посадовим особам органів внутрішніх справ, працівники ДСБЕЗ складають протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені ст.ст. 51-² КУпАП «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності», частинами першою, третьою і четвертою статті 156 КУпАП «Порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами», 160 КУпАП «Торгівля з рук у невстановлених місцях», 162 КУпАП «Порушення правил про валютні

операції», 162-³ КУпАП «Порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння», 164 КУпАП «Порушення порядку провадження господарської діяльності», 164-⁵ КУпАП «Зберігання або транспортування алкогольних напоїв чи тютюнових виробів, на яких немає марок акцизного збору встановленого зразка», 164-⁹ КУпАП «Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних», 164-¹⁰ КУпАП «Порушення законодавства, що регулює здійснення операцій з металообробом», 164-¹⁵ КУпАП «Приховування стійкої фінансової неспроможності», 164-¹⁶ КУпАП «Зайняття забороненими видами господарської діяльності» тощо. Такі протоколи про адміністративні правопорушення надсилаються для розгляду справи до суду.

Аналіз судової практики дозволяє визначити основні причини, які впливають на ефективність взаємодії підрозділів ДСБЕЗ з судами під час провадження у справах про адміністративні правопорушення. Під час складання протоколу про адміністративне правопорушення важливим є дотримання вимог законодавства щодо підвідомчості справ, складу правопорушення та процесуального оформлення протиправного діяння. Так, Шацький районний суд Волинської області справу про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 177-2 КУпАП «Виготовлення, придбання, зберігання або реалізація фальсифікованих алкогольних напоїв або тютюнових виробів», повернув до Шацького РВ УМВС України у Волинській області. Підставою для такого рішення стало те, що оперуповноваженим сектору ДСБЕЗ Шацького РВ УМВС у Волинській області було складено протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 177-2 КУпАП. Однак за цією статтею протоколи мають право складати органи державної податкової служби. Тобто, протокол про адміністративне правопорушення складено неуповноваженою особою [6].

В іншому судовому рішенні відзначено, що в діях особи, яка притягується до адміністративної відповідальності відсутній склад правопорушення, передбачений ч. 1 ст. 156 КУпАП «Порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами», оскільки, як встановлено при розгляді справи, особа придбала алкогольні напої в невеликій кількості для власних потреб, зберігались та вилучені вони були у підсобному приміщенні, а не безпосередньо в магазині, акт огляду та вилучення, складений працівниками ДСБЕЗ, не може бути взятий до уваги як доказ, оскільки огляд приміщення магазину, що являється приватною власністю був проведений без дозволу власника домоволодіння та без правових підстав для проведення такого огляду, крім цього, враховуючи те, що встановлений лише факт зберігання алкогольних напоїв, а не її реалізації, тому відсутня об'єктивна та суб'єктивна сторони складу правопорушення, що полягає у роздрібній торгівлі алкогольними напоями без наявності ліцензії [7].

Крім того, непоодинокі випадки повернення судами матеріалів справи до підрозділів ДСБЕЗ на доопрацювання. У постанові Ямпільського районного суду вказується, що у протоколі, який надійшов до суду, не зазначено ім'я, по батькові особи, яка склала протокол, не вказано суть правопорушення, не вказані всі свідки по справі. Так, у протоколі не зазначено, в чому виразилась незаконність обміну валютних цінностей (тобто, яким законодавчим чи нормативним актом такий обмін заборонено), яким чином такий обмін був використаний як засіб платежу, які саме валютні цінності були предметом обміну і в якій кількості чи сумі (враховуючи що до валютних цінностей належить як національна валюта так і іноземна), з ким особа

вчинила обмін цінностей як засіб платежу тощо. В даному випадку, працівник міліції, який оформив протокол, обмежився переписуванням диспозиції статті 162 КУпАП без посилання на конкретні обставини справи [8].

Також важливим є дотримання працівниками ДСБЕЗ вимоги щодо якнайшвидшого направлення матеріалів справи про адміністративне правопорушення до суду. Тернопільський міськрайонний суд Тернопільської області, розглянувши матеріали, які надійшли від Тернопільського РВ УМВС України в Тернопільській області про притягнення до адміністративної відповідальності фізичної особи, встановив, що вина цієї особи у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 51-2 КУпАП (незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (знака для товарів і послуг), що охороняється законом), повністю доводиться матеріалами справи. Однак, вказане правопорушення згідно протоколу про адміністративне правопорушення було вчинено особою 18.05.2012 року, а матеріали справи відносно нього поступили в суд 30.08.2012 року. Відповідно до ч. 2 ст. 38 КУпАП якщо справи про адміністративні правопорушення відповідно до цього Кодексу чи інших законів підвідомчі суду (судді), стягнення може бути накладено не пізніш як через три місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – не пізніш як через три місяці з дня його виявлення. Згідно із п. 7 ст. 247 КУпАП провадження в справі про адміністративне правопорушення підлягає закриттю у випадку закінчення на момент розгляду справи строків, передбачених ст. 38 цього Кодексу. За таких обставин суд провадження в цій справі про адміністративне правопорушення закрити у зв'язку із закінчення на момент розгляду справи строків, передбачених ст. 38 КУпАП [9].

Висновки. Адміністративно-правовий статус підрозділів ДСБЕЗ, закріплений як законодавчими, так і підзаконними нормами права, надає можливість цим суб'єктам активно брати участь у профілактиці адміністративних правопорушень, передусім під час реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень. Процесуальні зв'язки щодо передачі підрозділами ДСБЕЗ судам профілактично значущої інформації, яка, як правило, міститься у матеріалах справи про адміністративне правопорушення, охоплюються відносинами послідовної взаємодії у профілактиці адміністративних деліктів. У зв'язку з цим важливим є ретельна перевірка інформації та її належне процесуальне оформлення.

Однак певні недоліки, які допускають працівники ДСБЕЗ як у процесі кваліфікації адміністративного правопорушення, так і під час оформлення матеріалів справи, негативно впливають на можливість судами виявляти причини та умови адміністративних деліктів, а відтак і на ефективність профілактичної діяльності і підрозділів ДСБЕЗ, і судів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про організацію діяльності підрозділів державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 3 вересня 2012 р. № 769 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 73. – Ст. 2951.
2. Штефан М.Й. Цивільний процес. – Вид. 2-ге, переоб. та доп. / М.Й. Штефан. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. – 696 с.
3. Назар Ю.С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень: монографія / Ю.С. Назар. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 160 с.
4. Остапенко О.І. Профілактика адміністративних правопорушень (адміністративно-правовий аспект) / Остапенко О.І. – Львів, 2001. – 155 с.

5. Калаянов Д.П. Административные проступки, подведомственные милиции, и их профилактика: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Д.П. Калаянов. – Одесса, 1998. – 187 с.
6. Постанова Шацького районного суду Волинської області у справі № 0317/57/2012 від 30 січня 2012 року // Реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 22475918 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/22475918>.
7. Постанова Новоархангельського районного суду Кіровоградської області у справі № 1114/2287/12 від 5 вересня 2012 року // Реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 25980394 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25980394>.
8. Постанова Ямпільського районного суду у справі № 3-114, 2012 р. від 24 лютого 2012 року // Реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 21713549 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21713549>.
9. Постанова Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області № 1915/14354/2012 від 12 вересня 2012 року // Реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 25970359 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25970359>.

З м і с т

**АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
ТА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА**

Столярський О. В.
Розвиток основних напрямків і форм міжнародного співробітництва в боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю після прийняття Статуту ООН.....3

Ланцева К. В.
Сучасний стан договірно-правової бази між Україною та Республікою Куба..... 10

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Яремчук С. В.
Особливості інтеграційного взаємозв'язку права і свободи..... 16

Довгополова О. А.
Чи можливе правове втілення принципу толерантності?.....23

Бар'як А. С.
Система правових актів як аспект правової системи.....31

Лов'як С. С.
Дотримання прав дитини в Україні:
сучасний стан та міжнародний досвід.....37

Вдовичин І. Я.
Перспективи застосування герменевтичного підходу для дослідження української політико-правової думки першої половини ХХ століття 42